HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ממשכן א)כתיב הכא [1]זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב התם [2]ויפרוש את האהל על המשכן מה להלן של פשתן קרוי אהל אף כאן של פשתן קרוי אהל אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ו' אף כאן שזורין וחוטן כפול ו' ת"ל א) אהל אהל ריבה אי אהל אהל ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן גזירה שוה מאי אהני ליה ואימא מה להלן קרשים אף כאן קרשים אמר קרא [3]ועשית קרשים למשכן ב)משכן קרוי משכן ואין קרשים קרויין משכן אלא מעתה [4]ועשית מכסה לאהל הכי נמי מכסה לא איקרי אהל אלא הא דבעי רבי אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת השתא עור בהמה טהורה לא מטמא עור בהמה טמאה מיבעיא שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב [5]ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מקיש עליון לתחתון מה תחתון קרוי אהל אף עליון קרוי אהל: גופא בעי רבי אלעזר ג)עור בהמה טמאה מהו שיטמא טומאת אהלין מאי קמיבעיא ליה אמר רב אדא בר אהבה תחש שהיה בימי משה קמיבעיא ליה טמא היה או טהור היה אמר רב יוסף מאי תיבעי ליה תנינא לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד מתיב רבי אבא רבי יהודה אומר שני מכסאות היו אחד של עורות אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים רבי נחמיה אומר מכסה אחד היה ודומה כמין תלא אילן והא תלא אילן טמא הוא ה"ק כמין תלא אילן הוא שיש בו גוונין הרבה ולא תלא אילן דאילו התם טמא והכא טהור ◦א"ר יוסף א"ה היינו דמתרגמינן ססגונא ששש בגוונין הרבה רבא אמר עור בהמה טמאה דמטמא באהל המת מהכא דתניא [6]עור או בעור ריבה ב) עור בהמה טמאה ד)ושלקה ביד כהן א)ה)קצץ מכולן ועשה אחת מהן מנין תלמוד לומר [6]או בכל מלאכת עור ואיכא למיפרך מה לנגעים שכן שתי וערב טמא בהן אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור בהמה טהורה עור בהמה טמאה מנין תלמוד לומר [7]או עור ואיכא למיפרך מה לשרצים שכן מטמאין בכעדשה נגעים יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שעור טמא בהן ועשה עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אף אני אביא אהל המת שעור טמא בו ונעשה בו עור בהמה טמאה כעור בהמה טהורה אמר ליה רבא מברניש לרב אשי איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן טמאין בפחות מכזית תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית אלא אמר רבא מברניש

אתיא

ממשכן. דלא הוה ביה שום יוצא מן העץ אלא פשתן כדכתיב ב) עשר יריעות שש משזר: **שזורין.** רטור"ש בלע"ז דכתיב משזר: **וחוטן כפול ששה.** כדאמרינן בפ' בא לו דסדר יומא (דף עא:) דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה. ואי קשיא כיון דיליף ממשכן כלים ואדם שתחת גג הבית וכל שאר אהלים דלא דמו למשכן מנלן דמטמו בספרי ג) תניא מנין לעשות שאר המאהילים כאהל אמרת מה מצורע הקל עשה בו כל המאהיל כו': **אף כאן קרשים.** ואימא דעץ נמי איקרי אהל: **משכן קרוי משכן.** כגון עשר יריעות שש משזר ומשכן איקרי אהל דכתיב (שמות לט) את משכן אהל מועד: **הכי נמי.** דמכסה עורות לאו אהל ולענין טומאה נמי לא מקבל: **השתא עור בהמה טהורה.** כגון אילים מאדמים: **מה תחתון.** עשתי עשרה יריעות עזים לאהל על המשכן. דמשכן היינו עשר יריעות המחוברות בקרסי זהב מלמעלה מהן אהל יריעות עזים ולמעלה מהן מכסה העורות: **מאי קמיבעי ליה.** הא ממשכן גמר לה ר' ד) (אליעזר) לעיל בריש שמעתין והתם טהורה היא דהוי למלאכת משכן: **מכסה אחד היה.** חציו של אילים וחציו של תחשים ולמעלה דקרא אתרוייהו כתיב דבין אילים בין תחשים היה מכסה אחד מלמעלה לאהל יריעות העזים: **תלא אילן.** חיה טמאה היא ומנומרת בגוונין: **אי הכי.** סייעתא היא: **ששש.** ששמח ביופיו בגוונין: **עור או בעור.** גבי נגעים כתיב או בעור ה) והוה מצי למכתב או עור: **ושלקה ביד כהן.** משהראהו ביד כהן נעשה נגע ומתחלה לא היה נגע: **קצץ מכולן.** מכל האמורים בפסוק וחיברן יחד: שרצים מטמאין בכעדשה ומת בכזית ונגעים בכגריס והוא פחות מכזית: **אף אני אביא אהל המת שעור טמא בו.** כדאמר לעיל מקיש עליון לתחתון דקרוי אהל: ו) **שאינה מטמאה בנגעים.** דהא צמר ופשתים כתיב:

מטמא

ויפרוש את האהל וגו'. תימה לר"י מנא ליה דהאי אהל היינו שש משזר אימא היינו יריעות עזים דאשכחנא בהדיא דאיקרי אהל כדכתיב ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן וכן משמע פשטיה דקרא ויפרוש את האהל דהיינו יריעות עזים על המשכן ג) דהיינו שש משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ויש לומר דדייק משום דקרא כתיב בהקמת המשכן וחשיב לעיל בסדר הקמתן דמתחלה נתן אדנים (ואח"כ עמודים) (א) ואחר כך הקרשים וכתיב אחר הקרשים ויפרוש את האהל[א] משמע היינו יריעות התחתונות שהם שש משזר דהם תחלת הפרסה[ב] ותימה דאמאי לא יליף מהא דמשכן היינו יריעות שש משזר כדכתיב ואת המשכן תעשה וגו' ומשכן איקרי אהל דכתיב את משכן אהל מועד ושמא אהאי קרא סמיך: **אם כן ג"ש מאי אהני ליה.** והא דאמר כל פותח טפח מביא את הטומאה היינו מק"ו ממצורע כדיליף בספרי וכדפיר' בקונטרס וא"ת והיכי יליף נימא דיו כמצורע שלא יטמא אלא טומאת ערב ודווקא בעומד או יושב ולא עובר[ג] כדתניא במסכת נגעים ומייתי לה ז) ובפ"ק[ד] דקדושין (ד' לג:) טמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא כו' וי"ל דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא מק"ו דמצורע דלית לן למילף אהל אהל ממשכן לענין למעט הבאת טומאה בשאר אהלים דלאו פשתן ולא ילפינן ממשכן אלא לטומאת עצמו אפילו מחובר דדוקא פשתן ולא שאר יוצא מן העץ ולענין אהל שאינו עשוי בידי אדם לרבי יהודה בפ"ב דסוכה (דף כא. ושם) דלא מצינן למילף ממצורע דלא אשכחן ביה קרא לא למעט ולא לרבות (ב) ח) אהל שאינו עשוי בידי אדם: **אי מה להלן קרשים כו'.** פירש בקונטרס דאף עץ יהא קרוי אהל וקשה לריב"א דהא[ה] דפנות אין קרויות אהל אלא המכס' שמלמעלה הוא קרוי אהל ומפ' דה"ק אי מה להלן קרשים[ו] בהדי פשתן אף כאן[ז] בטומאת אהל[ח] קרשים בהדי פשתן ואע"ג דאהל אהל ריבה לענין דלא בעינן שזורים ולכפול ששה וכן לענין דלא בעינן צמר ופשתים יחד כי התם אלא אפילו פשתים ולא צמר[ט] מ"מ פריך דליהוי קרשים בהדי פשתים[י] דהתם אהל קרוי עם הכיסוי ועם הדפנות[יא]: **ואין קרשים קרוים משכן.** וקשה לר"י הא כתיב יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסותו ואמר לקמן בהזורק (דף נח:) לכסות אמה של קרשים ואיכא למ"ד אמה של אדנים אלמא דקרשים איקרי משכן ויש לומר דצדי המשכן איקרי ולא משכן: **ריבה עור בהמה טמאה.** פירש רבינו שמואל דלהכי איצטריך לרבויי עור בהמה טמאה כדקתני בת"כ (פ' תזריע) צמר אין לי אלא מין בהמה דקה ונאכל כו' דומיא דצמר שהוא דוקא של כבשים מנין לרבות עור בהמה דקה ואין נאכלת בהמה גסה נאכלת ואין נאכלת עד שתהא מרבה עורות שרצים תלמוד לומר ט) בעור בעור[יב] ונראה דהא דנקט בהמה גסה נאכלת אגב אחריני נקט דאיהי לא בעיא קרא דהא בשמעתין ילפינן לענין טומאת אהל כל מין טהורה מאילים: **ושלקה ביד כהן.** מפרש נמי רבינו שמואל דאיצטריך לרבויי משום דכתיב והבגד כי יהיה בו נגע צרעת וגו' והראה אל הכהן דמשמע דאם לא היתה בו נגע קודם שהראהו לכהן טהור: **שכן שתי וערב טמא בהן.** מה שאין כן במת כדנפקא לן בפרק במה אשה (לקמן דף סד.)[יג]: **אלא גמר משרצים דתניא עור אין לי אלא עור של בהמה טהורה.** וא"ת מנלן דאיירי קרא בעור בהמה טהורה ויש לומר כמו בנגעים דהכא כתיב שק וה"א מה שק מין בהמה דקה ונאכל כדמוכח בת"כ ולקמן דשק הוי דבר הבא מן העזים אף עור מין בהמה דקה ונאכל אע"ג דבת"כ מרבה אף שק הבא[יד] מחזיר שהוא דבר טמא אפ"ה הוה אמינא דלא הוקשה עור אלא למשמעות דשק דהיינו[טו] של עזים ולא הוקש למאי דמרבי בשק[טז] לכך איצטריך ריבוי. הרב פורת: **מה לשרצים.** וליכא למיפרך שיטמא מת בכעדשה מק"ו דהא כל שיעורים הם הלכה למשה מסיני וקשה לר"י ונילף[יז] מת משרצים בגזירה שוה דבגד ועור[יח] כדאמר לקמן בפרק במה אשה (ג"ז שם)[יט] ואומר ר"י משום דג"ש דאהל אהל ממשכן[כ] סתרה לה[כא] לכך איצטריך ריבוי ועוד י"ל דג"ש לא איירי[כב] בטומאת אהל [המת] עצמו המחובר:

אתיא

מסורת הש"ס

א) מעילה יח. ע"ש, ב) [שמות כו], ג) [חוקת יט יד], ד) צ"ל אלעזר, ה) [ויקרא יג], ו) [שייך לע"ב], ז) [ברכות כה.], ח) רש"ל מחק תיבת אהל, ט) ס"א או בעור,

* * *

תורה אור השלם

1 זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: במדבר יט יד

2 וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם אֶת מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: שמות מ יט

3 וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים: שמות כו טו

4 וְעָשִׂיתָ מִכְסֶה לָאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וּמִכְסֵה עֹרֹת תְּחָשִׁים מִלְמָעְלָה: שמות כו יד

5 וְנָשְׂאוּ אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר עָלָיו מִלְמָעְלָה וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: במדבר ד כה

6 אוֹ בִשְׁתִי אוֹ בְעֵרֶב לַפִּשְׁתִּים וְלַצָּמֶר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְּכָל מְלֶאכֶת עוֹר: ויקרא יג מח

7 וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יא לב

* * *

לעזי רש"י

ריטור"ש. מפותלים.

* * *

מוסף רש"י

אהל אהל ריבה. אהלים טובא כתיבי בפרשת פרה (סוכה כא.).

* * *

תוס' ישנים

א) הקשה מהר"מ מה צריך אהל אהל ריבה ליליף מק"ו מנולה של עזים דלא מטמא בנגעים מטמא באהל המת שאין חוטן כפול ששה דמטמא בנגעים לא כ"ש ותי' דהכא קיימינן אליבא דר"א דלית ליה ק"ו מדבעי בסמוך עור בהמה טמאה מהו והני דאית להו ק"ו דרשי אהל אהל לדרשה אחריתא: **ב)** נראה קצת דכל כלי עור דכתיב במת ושכבת זרע דאתי לדרשה אחרינא ולא לעור בהמה טמאה דא"כ תקשי אמאי איצטריך למיכתבינהו דליתי בג"ש דבגד ועור משרצים: **ג)** דאי על האהל הוי יריעות שש משזר ועל המשכן היינו על הקרשים הא אין הקרשים קרויים משכן:

* * *

רבינו חננאל

ממשכן כתיב זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב ויפרוש את האהל על המשכן, מה להלן שש ותכלת, והן צמר ופשתים, אף הכא צמר ופשתים, כיון דיליף אהל דטומאה מאהל משכן. בעי ר' אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת. ומיבעיא ליה תחש שהיה בימי משה טהור היה או טמא היה. ומפרש רב יוסף תנינא, לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. איני והא"ר נחמיה דומה כמין תלא אילן ותלא אילן טמא הוא. ושנינן דומה לו שיש לו גוונין הרבה כמותו, אבל טהור הוא. **רבה** אמר עור בהמה טמאה דמטמאה באהל המת אתי בק"ו מנגעים, דתניא היה לו לומר עור, למה כתב בעור, לרבות עור בהמה טמאה ושלקה ביד כהן שמטמאה בנגעים. קיצץ מכולן, פי' כגון שנטל מזה העור רצועה ומזה רצועה ודיבקן ועשאן אחד, מנין שמטמא בנגעים ת"ל או בכל מלאכת עור. פי' שלקה ביד כהן, כגון שהחזיק הכהן בעור לבודקו ועודנו בידו לקה בצרעת לאלתר. איכא למיפרך מה לנגעים שכן מיטמאין שתי וערב כו'. מה להצד השוה שבהן שכן טומאתן פחות מכזית הבגדים טומאתן בכגריס והשרץ בכעדשה. **אלא**

עין משפט נר מצוה

פב א ב ג מיי' פ"ה מהלכות טומאת מת הלכה יב:

פג ד מיי' פ"ו מהלכות טומאת צרעת הל"ז:

פד ה מיי' שם פי"ב הלכה יב:

* * *

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה ויפרוש וכו' דמתחלה נתן אדנים ואח"כ קרשים ואח"כ עמודים וכתיב אחר העמודים ויפרוש את האהל: **(ב)** ד"ה א"כ וכו' לא למעט ולא לרבות הס"ד והשאר נמחק:

* * *

גליון הש"ס

גמ' אמר רב יוסף א"ה היינו דמתרגמינן. עי' קדושין דף מו ע"א תוס' ד"ה אר"י:

* * *

מוסף תוספות

א. והי"ל לכתוב 'ויפרוש את המשכן' וכתיב 'ויפרוש את האהל על המשכן'. רמב"ן. ב. ומקרא מסורס הוא, וה"ק, ויפרוש את האהל ויפרוש על המשכן, כלומר, פירש האהל דהוא משכן, כלומר יריעות דשש, ופירש עליהן אהל אחר, יריעות העזים. רמב"ן. (ועי' מהרש"א). ג. כמו קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה, ויש שם כלים, דמצורע עובר אינו מטמא באהל. תוס' סוכה כא. ד"ה יליף. ד. צ"ל פ"ק, וכ"ה בתוס' סוכה כא. ד"ה יליף, ובתוס' הרא"ש כאן. ה. קרשים לא עשו מהן אלא דפנות ולא סכך. רשב"א. ו. לדפנות. תוס' הרא"ש. ז. לא ליטמי. רשב"א. ח. עד שיהו שם. רשב"א. ט. והכי נמי אית לן לרבויי פשתים אפי' בלא קרשים. תוס' הרא"ש. י. דגבי הך, לא שייך לרבות. תוס' הרא"ש. יא. ולא רבה אהל אלא לענין שאר דברים. רשב"א. יב. גי' תוס' הרא"ש: עור בעור. יג. דאפי' אם נגע במת אינו מקבל טומאה כ"ש באהל. תוס' הרא"ש. יד. משער. תוס' הרא"ש. טו. צמר. תוס' הרא"ש. טז. בהמה טמאה, ובאהל גופי' דכתיב בי' עור בהמה טהורה דהיינו עורות אילים, לפיכך היה אומר דאף כאן עור בהמה טהורה. רשב"א. יז. עור בהמה טמאה באהל. ריטב"א. יח. האמור בשניהם שהוא מופנה לג"ש. ריטב"א. יט. ונימא מה להלן טמא אף כאן טמא, דהא ג"ש לגמרי דיינינן ומופנה משני צדדים הוא ואין משיבים עליה. ריטב"א. כ. דמיירי בעור בהמה טהורה. ריטב"א. כא. לג"ש דבגד ועור דשרצים, לא בעי למילפה בג"ש. ריטב"א. כב. אלא במגע, ולא. תוס' הרא"ש.

* * *

רב נסים גאון

אי מה להלן שזורין וחוטן כפול ו' אף כאן שזורין וחוטן כפול ו'. ותמצא עוד עיקרו במס' דיומא בפרק בא לו כהן גדול [דף עא] ת"ר בגדים שנאמר בהן שש חוטן כפול ו' וכו', ואמרו קראי כמה הוו שיתא חד לגופיה דכיתנא ניהו, וחד שיהו שזורין, וחד לחוטן שיהא כפול ו'. ומהנה יודע לנו כי כל בגד שכתב בהן שש העשויים במשכן היו שזורים וחוטן כפול ו'. **תאמר במת שאינו מטמא אלא בכזית.** עיקר דילה בספרי הנוגע במת יכול כל שהוא וכו', אחר שרבה הכתוב מיעט, אמרו כזית מן המת טמא שכן היא תחלת ברייתו. ובמשנה במסכת אהלות בפרק ב' אלו מטמאין באהל המת וכזית מן המת, ולא היה ביניהם הפרש והוא כבר פירושו בפרק ג' כזית מן המת פתחו בטפח והמת פתחו בד' טפחים, ובתוספתא בראש סדר טהרות חומר בכזית (מזה) [מן] המת שכזית פתחו בטפח ומת פתחו בד' טפחים, ובתוספתא דמגילה בפרק א' אין בין כזית מן המת למת אלא שכזית מן המת פתחו בד' טפחים.